

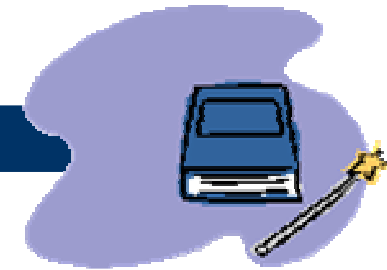
Hvordan skape gode og glade lesere ?

Struktur og system på leseopplæringen.

Den gode lese- og skriveopplæringen

- *er avhengig av lærerens kompetanse.
- *kan forebygge lese- og skrivevansker.
- *skal kunne fange opp elever med vansker/manglende erfaring.
- *skal tilpasses den enkelte elevs nivå og kunnskaper.
- *følger den enkelte elevs utvikling og bygger videre på den.
- *skal gi elevene en god start og positiv opplevelse med å lære å lese.

Leseopplæringen skal begynne i første klasse. Hva legger vi i det?
Hva sier læreplanen om mål for leseopplæring?

Kunnskapsløftet

Arbeidet med å utvikle elevenes leseferdighet skal starte på 1.trinn.

Hva legger vi i det ?

Utdanningsdirektoratet

Fra heftet "Obligatorisk kartleggingsprøve"

- Undersøkelser fra andre land viser at svake lesere som får spesielt *tilrettelagt undervisning* fra 2. til 3. årstrinn, stabiliserer ferdighetene sine.

Når disse leserne tidlig får et individuelt tilpasset undervisningstilbud, kan leseutviklingen deres gå like raskt som hos normallesere, selv om de ligger et stykke bak sine medelever. (Elbro 2007)

Et enda bedre tilbud er

***forebyggende undervisning* fra 1. årstrinn.**

Kunnskapsløftet og lese- og skriveopplæringen.

Kompetansemål etter 2. årstrinn:

Leke, improvisere og eksperimentere med rim, rytme, språklyder, ord og meningsbærende elementer

Bruke enkle strategier for leseforståelse og reflektere over leste tekster

Snakke om sammenhengen mellom språklyd og bokstav og mellom talespråk og skriftspråk

Bruke bokstaver og eksperimentere med ord, i egen håndskrift og på tastatur

Bruke datamaskin til tekstskaping

1.trinn

- Følge plan for arbeidet med fonologisk bevissthet.
- Lære de store bokstavene (versalene) i forbindelse med framlyder i språkleker

BOKSTAVINNLÆRING

- Kjenne igjen symbolene
- Vite at bokstavene har **navn og lyd**

2.Trinn

- Sett lese- og skriveopplæring som overordnet mål for arbeidet på 2.trinn
- Leseopplæring på 2.trinn med større fokus på lydmetoden og strukturert bokstavinnlæring
- Bruke lettlesbøker som et supplement til leseverk.
- Leselekse hver dag

- Kunnskapsmål
etter 4.trinn LESING

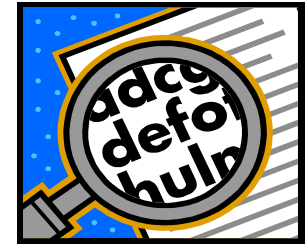

- lese skjønnlitteratur og fagtekster for barn med flyt, sammenheng og forståelse.

Etter 4. trinn LESING forts.

- bruke lesestrategier og tekstkunnskap målrettet for å lære
- gjenkjenne og bruke de språklige virkemidlene gjentakelse, kontrast og enkle språklige bilder
- vurdere og sammenligne egne og andres tekster
- finne stoff til egne skrive- og arbeidsoppgaver på biblioteket og Internett
- kunne finne opplysninger i en sammensatt tekst ved å kombinere ord og illustrasjon
- drøfte noen estetiske virkemidler i sammensatte tekster

Fonologisk bevissthet

Målsetting

- Å sikre at alle elever på 1.trinn får felles og lik opplæring/stimulering i fonologisk bevissthet.
- Å sikre at elevene blir gitt den fonologiske kompetansen som synes avgjørende for lese- og skriveutviklingen.
- Å sikre at "risikoelever" blir oppdaget tidlig og får tilbud om ytterligere/alternativ stimulering.

Fonologisk bevissthet

Organisering

- Utgangspunkt i Jørgen Frost: "Språkleker-praktisk del."
- Daglig trening - små drypp.
- Helst i grupper.
- Omfanget individtilpasses etter hvert.

Fonologisk bevissthet

Talespråkets innholdsside:

Barna må forstå at "katt" refererer til et lite, mykt dyr som sier "mjau"

Fonologisk bevissthet

Talespråkets formside.

Barna må vite at ordene som kommer ut av munnen vår som en lydstrøm, kan deles i ulike elementer:

Setninger

Ord

Stavelse

Enkeltlyder

Aktiviteter som stimulerer språklig bevissthet

- Rim og regler
- Leke med ord
- Lytte ut korte og lange ord
- Leke med sammensatte ord
- Stavelser (rytmen i ord)
- Leke med lyder
- Utelate eller legge til lyder

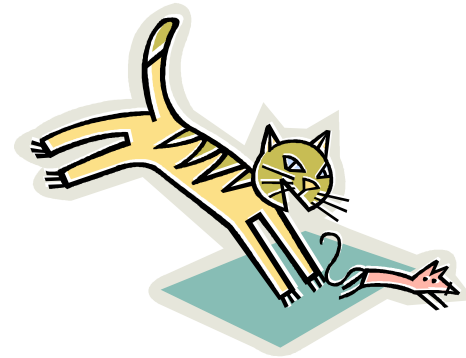
Fonologisk bevissthet

Talespråkets forside:

Den første lyden i "katt"

- Kan det være "K" ??

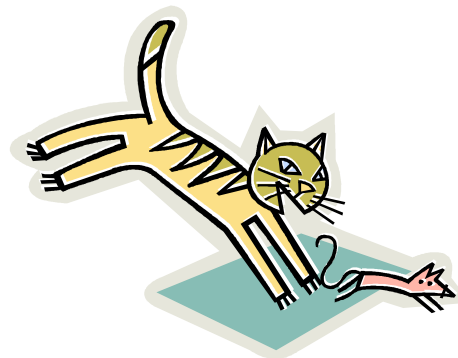
"Det sier nå ikke våres katt!"

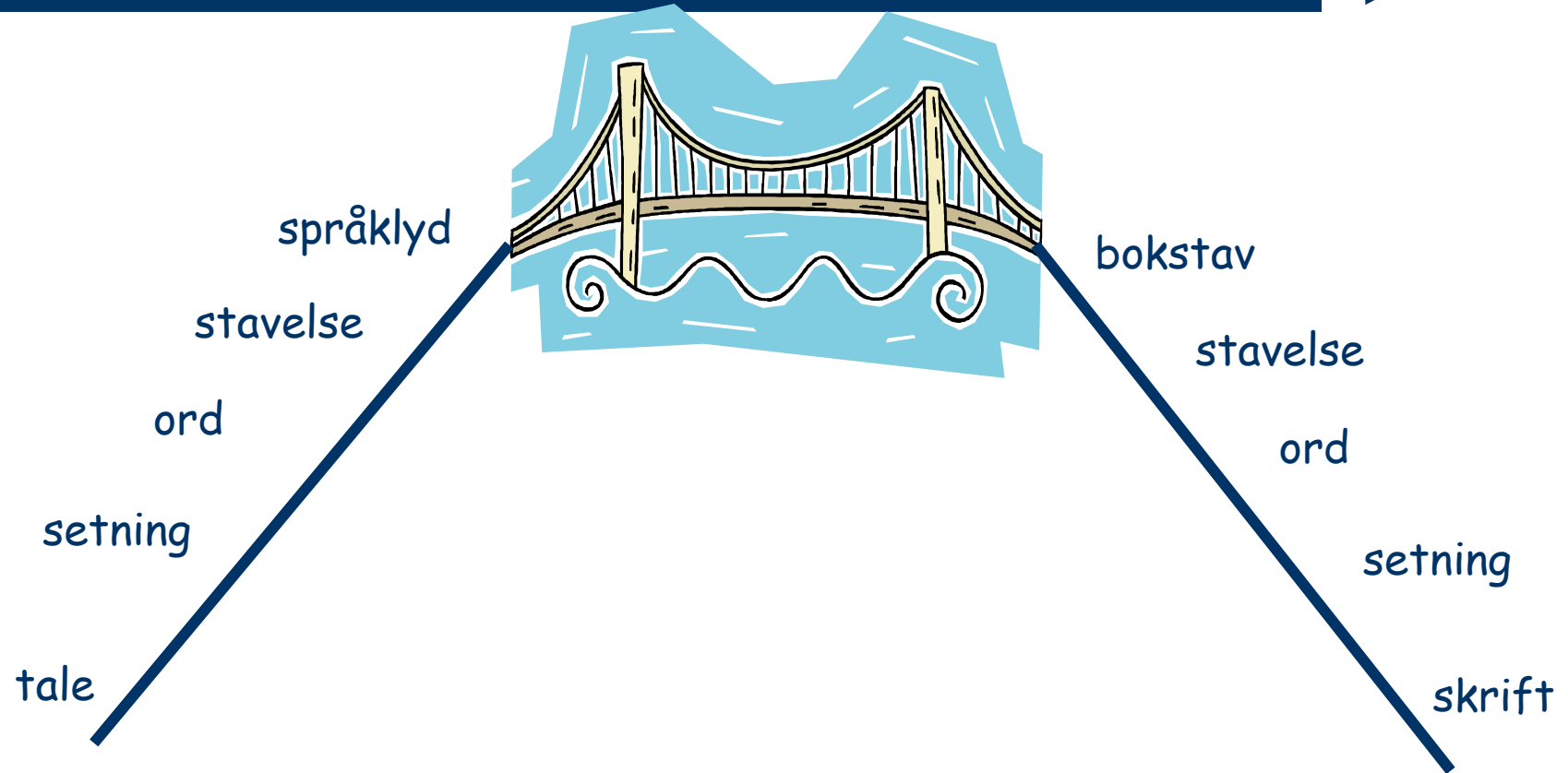
Fonologisk bevissthet

Talespråkets formside:

For å "knekke lesekoden" må elevene forstå at når det spørres etter lydene i katt er det ikke "mjau, mjau" som er svaret, men de språklydene ordet katt inneholder.

Skriftspråkbroen

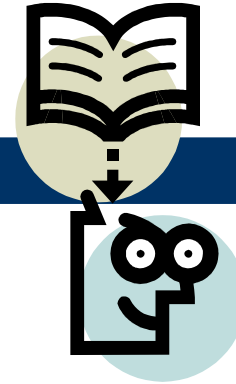

LESEUTVIKLINGEN

- Pseudolesing
- Logografisk lesing
 - Gjenkjenning av bokstaver
 - Gjenkjenning av enkelte ord og navn
- Fonologisk lesing.
- Ortografisk lesing.

AUTOMATISERING

Hva er lesing ?

Å lese er å forstå at
kruseduller på et papir kan
stå for en mening.

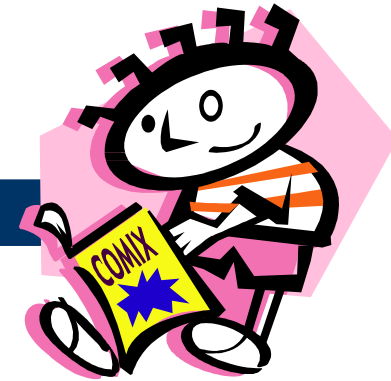
Avkoding

- Å tyde de svarte tegnene på papiret gjør det mulig å finne ut hva ordene betyr.
Ordavkodingen er inngangsdøren til lesingen - en dør som åpner seg til en ny, stor og spennende verden.

- Vi sier at barna "knekker lesekode"

Hva er lesing ?

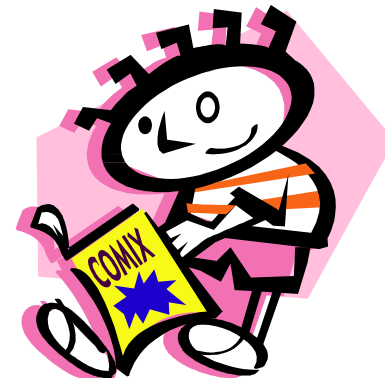

På fagspråket sier vi at lesing er :
Avkoding x forståelse

Forståelsen er det klare mål for leseprosessen,
men avkodingen er nødvendig for å nå målet.

Forståelse

- Vi leser fordi vi ønsker å forstå et budskap som andre har satt ned på papiret.
- Lesing er kommunikasjon.
- Barna må oppleve at lesing er noe annet enn å avkode ord enkeltvis, mer eller mindre mekanisk.

SPRÅKLIG BEVISSTHET

BOKSTAVINNLÆRING

BEGREPSLÆRING

Begrepslæring

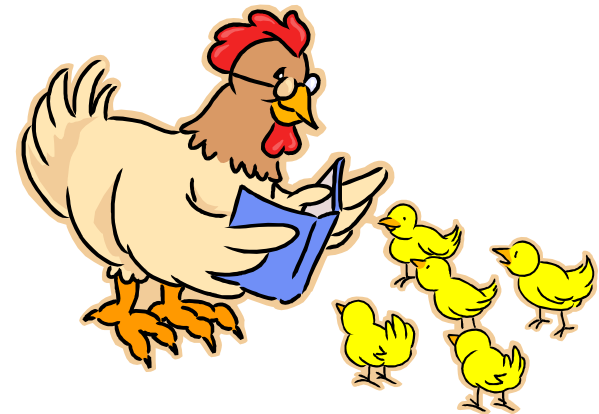
- Lære grunnleggende begreper og begrepssystemer
- Oppdage og sette ord på forskjeller og likheter
- Sammenligne, beskrive og sortere gjenstander etter egenskaper som plass, størrelse, form og stilling
- Bruke dette felles språket for å beskrive bokstavformene
 - blir flinkere å skrive bokstavformene riktig
 - husker lettere bokstavene
 - forveksler ikke så lett formlike bokstaver fordi de lærer å sette ord på likheter og forskjeller.

Bruk av storbøker

Språktrening og felles opplevelser rundt bøkene og handlingen.

Utvide ordforråd og begreper

Leseretning, setning, punktum osv.

SKRIVEUTVIKLINGEN

- Rableskriver
- Skriver tilfeldige bokstaver de kan og ber oss lese det. ATKSOLU
- Skriver navnet sitt.
- Skriver enkeltord – (staving) SOL , KP
- Skriver setninger – (tekstproduksjon)
DURSNIL

Prediktorer for god leseferdighet

Fonologisk bevissthet
Morfologisk bevissthet
Kjennskap til bokstavnavnene
Lytteforståelse/språkforståelse
Å bli lest for
Lesebokas oppbygging
Valg av metode
Lærerens forutsetninger
Skolens vektlegging av lesing

(Adams 1990)

- Struktur
- Progresjon styrt av lærer
- Mye lesing

- "Man blir flink til å lese av å lese"

Resultater

Vi opplever at barna i løpet av 1. trinn ”knekker lesekode”.

Vi får gode resultater på leseprøvene på 2.trinn.

Ikke minst: Vi opplever elever som får selvtillit på det å lese. De opplever mestring.

Foreldre tilbakemelder barna blir raskt flinke.

Vi får gode resultater på leseprøvene på 7.trinn

